

Elektorat PSL w latach 2005–2017

20 lat Fundacji CBOS 1997–2017

Od 11 kwietnia 1997 r., od wejścia w życie ustawy z dnia 20 lutego 1997 r. o fundacji Centrum Badania Opinii Społecznej, **CBOS DZIAŁA JAKO FUNDACJA.**

Dwadzieścia lat w życiu politycznym, społecznym i w życiu fundacji to dużo. Wiele się przez ten czas zdarzyło.

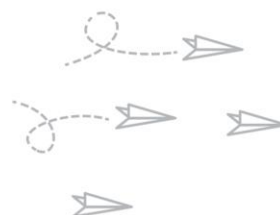
CBOS ZREALIZOWAŁ

836
badań

REZULTATY BADAŃ STATUTOWYCH UDOSTĘPNILIŚMY
SPOŁECZEŃSTWU, MEDIOM, INSTYTUCJOM PUBLICZNYM
I ORGANOM PAŃSTWOWYM W POSTACI

3735
komunikatów

PRACOWAŁO DLA NAS

3600
ankieterów

PRZEBADALIŚMY PONAD

1 000 000
respondentów

Naszym czytelnikom, naszym respondentom i sobie życzymy kolejnych lat owocnych i inspirujących badań, upowszechniania płynącej z nich wiedzy o społeczeństwie, a także popularyzacji dorobku fundacji CBOS.

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Polskie Stronnictwo Ludowe jest ugrupowaniem o najdłuższym stażu na naszej scenie politycznej. Do 2015 roku partia ta w kolejnych wyborach wprowadzała swoich przedstawicieli do parlamentu. W latach 2007–2015 PSL wchodziło w skład koalicji rządowej, powstałej po wyborach z 21 października 2007 i 9 października 2011, wygrywanych przez PO. W ostatnich wyborach ludowcy zdobyli jedynie 5,13% głosów i 16 miejsc w Sejmie.

ELEKTORAT PSL PRZED WYBORAMI W LATACH 2005–2015

Przedmiotem analizy są zagregowane dane z czterech kolejnych badań przeglądowych bezpośrednio poprzedzających wybory parlamentarne, które miały miejsce w latach 2005–2015. Posługując się deklaracjami ankietowanych próbowaliśmy sprawdzić, jak dalece zmieniał się w tym okresie skład elektoratu tej partii. Analizować będziemy zatem elektorat PSL pod kątem niektórych cech społeczno-demograficznych. Punktem odniesienia, do którego się odwołujemy, jest rozkład danej cechy w całej próbie zadeklarowanych wyborców. Trzeba zastrzec, że niewielka liczebność zwolenników PSL nie pozwala na wysnuwanie zbyt daleko idących wniosków. Ponadto trzeba pamiętać, że zgłaszana w sondażach chęć wyborczego poparcia danej partii dotyczy tylko sfery deklaratywnej, która z faktycznymi zachowaniami wyborczymi nie zawsze jest w zgodzie.

Przed trzema głosowaniami odbywającymi się w latach 2005–2011 PSL cieszyło się minimalnie większym poparciem mężczyzn niż kobiet. Jedynie przed ostatnimi wyborami w 2015 roku przedstawiciele obu płci deklarowali poparcie dla ludowców niemal równie często, a układ deklaracji w elektoracie PSL był taki sam jak w całej próbie.

Przez cały okres objęty badaniem, poza nielicznymi wyjątkami, na PSL częściej chciały głosować osoby w średnim i starszym wieku – mające od 35 do 64 lat. W wyborach w 2005 roku ponad połowę wyborców PSL stanowiły osoby od 35 do 54 roku życia. Przed kolejnymi wyborami do ponadnormalnych zwolenników PSL dołączyły osoby w wieku 55–64 lata. I przed ostatnim głosowaniem w 2015 roku stanowiły one najliczniejszą w stosunku do całej próby grupę sympatyków PSL. W ostatnich wyborach nieco częściej niż przeciętnie na ludowców chciały jeszcze głosować osoby w wieku 35–44 lata. W pozostałych grupach wiekowych poparcie nie odbiegało od średniej.

Co zrozumiałe, wyborcami PSL byli i są przede wszystkim mieszkańcy wsi. Mimo zdecydowanej dominacji w elektoracie tej partii, w kolejnych wyborach stanowili oni zmniejszającą się część jej wyborców. W 2005 roku przed wyborami mieszkańcy wsi tworzyli elektorat PSL w ponad dwóch piątych (81%), w kolejnych głosowaniach ich odsetek jednak spadał. Jak wynika z analiz, w tym czasie coraz większą część elektoratu wiejskiego zaczął przejmować PiS¹. Przed wyborami w 2015 roku wyborcy mieszkający na wsi częściej niż inne grupy wybierali PSL, jednak nie tak często jak wcześniej, w sumie mieszkańcy wsi stanowili trzy piąte zwolenników tej partii (61%). Przed dwoma ostatnimi głosowaniami – w 2011 i 2015 roku – PSL zyskało trochę zwolenników wśród mieszkańców najmniejszych miast (do 19 999 ludności).

Przed każdymi wyborami sympatykami PSL częściej niż inni byli respondenci z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz podstawowym. Osoby z wykształceniem zawodowym miały relatywnie najwyższy procentowo udział w elektoracie PSL przed ostatnimi wyborami w 2015 roku, a najniższy – przed wyborami w 2007 roku. Dziesięć lat temu elektorat PSL w większym niż wcześniej i później stopniu tworzyły osoby z wykształceniem podstawowym. Natomiast wśród zwolenników tej partii wyraźnie mniejszy niż przeciętnie jest udział wyborców z wyższym wykształceniem.

Jeśli chodzi o materialne warunki życia elektoratu PSL, to dysponujemy tylko subiektywną ich oceną. W 2005 roku zwolennicy PSL lepiej oceniali swoją sytuację materialną niż przed kolejnymi wyborami, kiedy obserwowaliśmy spadek odsetka dobrych ocen w stosunku do wszystkich wyborców. Od 2007 roku w przedwyborczych deklaracjach przeważają badani określający własne warunki materialne jako średnie. W 2011 i 2015 roku nieco częściej niż przeciętnie pojawiały się też oceny negatywne. Można zatem powiedzieć, że sytuacja materialna zwolenników PSL w ich własnym odczuciu zmieniła się na niekorzyść, oceny tej sfery życia przekształciły się z poziomu „średniego plus” na „średni minus”.

Wyborcy PSL to w przeważającej mierze osoby religijne, uczestniczące w praktykach religijnych co najmniej raz w tygodniu. Kolejne wybory wskazują jednak na postępującą, choć niewielką w skali, laicyzację tego elektoratu. W 2005 roku osoby biorące udział w praktykach religijnych co najmniej raz w tygodniu stanowiły prawie trzy czwarte elektoratu PSL (74%). Był to odsetek wyraźnie wyższy niż w całej populacji (62%). W 2007 roku ta grupa wyborców zmalała do niespełna dwóch trzecich elektoratu ludowców (65%), choć nadal było to wyraźnie więcej niż średnio wśród ogółu głosujących (60%). Przed kolejnymi wyborami proporcje zmieniły się w niewielkim stopniu (64% wobec 56% wśród ogółu wyborców). Przed ostatnimi wyborami osoby uczestniczące w praktykach religijnych co najmniej raz w tygodniu stanowiły już tylko ponad połowę elektoratu PSL (57%), choć nadal udział tej grupy wśród zwolenników PSL był większy niż w całej populacji wyborców (51%).

Głosujący na PSL raczej średnio interesują się polityką lub wcale nie są nią zainteresowani. Stosunkowo najczęściej duże zainteresowanie wydarzeniami na scenie politycznej wyborcy tej partii

---

¹ Patrz komunikat CBOS „Elektoraty PO i PiS w ostatnich dwunastu latach”, październik 2017 (oprac. K. Pankowski).

zgłaszali w 2007 roku (choć i tak rzadziej niż przeciętnie). Przed wyborami w roku 2011 w elektoracie PSL dominowały osoby średnio interesujące się polityką. W 2015 roku odsetek średnio zainteresowanych tą dziedziną kształtował się na takim samym poziomie jak w całej próbie, natomiast częściej niż w całej populacji na pytanie o zainteresowanie polityką pojawiała się odpowiedź, iż jest ono niewielkie lub żadne.

TABELA 1

		Elektorat PSL przed wyborami w latach:							
		2005		2007		2011		2015	
		PSL	Ogółem	PSL	Ogółem	PSL	Ogółem	PSL	Ogółem
w procentach									
Płeć	mężczyźni	57	51	58	52	59	49	49	49
	kobiety	43	49	41	48	42	51	51	51
Wiek	18–24 lata	9	15	6	13	6	11	4	10
	25–34	9	17	6	17	9	18	16	18
	35–44	21	16	16	15	14	15	20	17
	45–54	36	21	29	20	30	16	17	16
	55–64	11	14	22	16	25	21	24	19
	65 lat i więcej	14	17	21	18	16	19	20	20
Miejsce zamieszkania	wieś	81	37	71	33	69	36	61	38
	miasto do 19 999	6	12	8	14	12	13	16	15
	20 000 – 99 999	6	18	9	20	9	20	11	18
	100 000 – 499 999	7	20	6	18	5	16	7	17
	500 000 i więcej ludności	1	13	6	16	5	15	5	13
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	28	26	35	24	24	21	20	17
	zasadnicze zawodowe	30	25	26	23	32	22	41	21
	średnie	33	35	27	37	31	35	21	32
	wyższe	9	14	13	17	13	22	19	30
Zainteresowanie polityką	duże	12	20	20	22	12	18	15	22
	średnie	63	52	58	52	59	54	55	55
	niewielkie, żadne	25	28	23	26	29	28	30	23
Ocena własnych warunków materialnych	złe	32	30	15	17	16	13	11	9
	średnie	44	43	55	46	55	45	46	39
	dobrze	25	27	30	37	29	42	43	52
Udział w praktykach religijnych	kilka razy w tygodniu	4	9	2	7	5	6	4	5
	raz w tygodniu	70	53	63	53	59	50	53	46
	1–2 razy w miesiącu	14	16	20	14	16	16	12	13
	kilka razy w roku	7	15	11	15	15	18	25	23
	w ogóle nie uczestniczy	4	7	3	11	6	10	7	13
Poglądy polityczne	lewica	23	16	14	19	18	17	19	16
	centrum	37	27	41	27	37	30	38	30
	prawica	23	38	28	43	31	38	23	39
	Trudno powiedzieć	18	20	18	11	14	15	20	15

Autoidentyfikacje polityczne elektoratu PSL przeszły niewielką ewolucję. Przed wszystkimi analizowanymi głosowaniami największą część tego elektoratu stanowiły osoby określające swoje poglądy polityczne jako centrowe. W 2005 roku odsetek osób utożsamiających się z prawicą (skądinąd wyraźnie niższy niż przeciętnie) był wśród wyborców PSL taki sam jak odsetek identyfikujących się lewicą (nieco wyższy niż przeciętnie). Przed kolejnymi wyborami ta równowaga przechyliła się nieco na stronę prawicy, dominującej wśród ogółu wyborców. Wybory w 2015 roku przyniosły niewielkie odbicie w kierunku lewicy, choć równowaga w tym zakresie nie powróciła, nadal niewielką przewagę wśród zwolenników ludowców mają ci, którzy deklarują poglądy prawicowe.

W analizowanym okresie elektorat PSL stanowiły przede wszystkim osoby mieszkające na wsi, religijne, gorzej wykształcone, określające własne warunki materialne jako przeciętne. PSL to partia, którą częściej popierają ludzie urodzeni w PRL, w latach czterdziestych–sześćdziesiątych, choć ostatnio jest to mniej wyraźne, dołączyli do nich bowiem urodzeni w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych.

Wyborcy PSL raczej mało interesują się polityką, a przynajmniej ona obchodzi ich mniej niż kiedyś. Politycznie poczuli się dawniej do pełnej centrowości, a obecnie określają się jako centroprawica, ale zdecydowanie bliższa centrum niż prawicy w zestawieniu z poglądami ogółu wyborców.

Od roku 2005 do 2015 PSL utraciło nie tylko wyborców, ale również nieco straciło ze swej specyfiki – w mniejszym stopniu niż niegdyś reprezentuje elektorat wiejski, mniejszą część niż dawniej stanowią osoby religijne – wierzące i praktykujące co najmniej raz w tygodniu. Jak wiadomo skądinąd, dużą część tego elektoratu przejął PiS. PSL nie jest już również tak wyraźnie „męską” partią, struktura poparcia wśród kobiet i mężczyzn się wyrównała. Wyborcy PSL są trochę mniej zadowoleni z materialnych warunków swego życia niż na początku analizowanego okresu, samooceny zmieniły się z poziomu „średniego plus” na „średni minus”.

ELEKTORAT PSL PRZED OSTATNIMI WYBORAMI I OBECNIE

Ostatnie dwa lata przyniosły niewiele zmian w strukturze elektoratu PSL². Nadal jest to partia ciesząca się poparciem przede wszystkim mieszkańców wsi (stanowią trzy piąte jej wyborców), w porównaniu z rokiem 2015 praktycznie nic się w tym zakresie nie zmieniło. Podobnie jak w latach 2011 i 2015, w stosunku do wcześniejszych wyników nieco więcej zwolenników ma PSL także wśród mieszkańców najmniejszych miast. W dalszym ciągu relatywnie największą popularnością cieszy się PSL wśród wyborców w wieku 45–64 lata. Stosunkowo częściej popierają go wyborcy słabiej wykształceni, z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz podstawowym. Na tym samym poziomie „średnim minus” utrzymuje się samoocena materialnego poziomu życia zwolenników tego ugrupowania.

---

² Porównujemy tu wyniki ostatnich czterech badań przeglądowych z deklaracjami sprzed wyborów w 2015 roku.

TABELA 2. ELEKTORAT PSL PRZED OSTATNIMI WYBORAMI I OBECNIE

		2015		2017	
		PSL	Ogółem	PSL	Ogółem
		w procentach			
Płeć	mężczyźni	49	49	51	50
	kobiety	51	51	49	50
Wiek	18–24 lata	4	10	6	7
	25–34	16	18	20	19
	35–44	20	17	13	18
	45–54	17	16	19	16
	55–64	24	19	23	19
	65 lat i więcej	20	20	18	22
Miejsce zamieszkania	wieś	61	38	60	37
	miasto do 19 999	16	15	18	15
	20 000 – 99 999	11	18	13	22
	100 000 – 499 999	7	17	10	15
	500 000 i więcej ludności	5	13	0	11
Wykształcenie	podstawowe / gimnazjalne	20	17	18	16
	zasadnicze zawodowe	41	21	26	22
	średnie	21	32	28	32
	wyższe	19	30	27	31
Zainteresowanie polityką	duże	15	22	20	25
	średnie	55	55	49	51
	niewielkie, żadne	30	23	31	25
Ocena własnych warunków materialnych	złe	11	9	8	5
	średnie	46	39	40	37
	dobrze	43	52	52	58
Udział w praktykach religijnych	kilka razy w tygodniu	4	5	5	6
	raz w tygodniu	53	46	59	46
	1–2 razy w miesiącu	12	13	16	14
	kilka razy w roku	25	23	13	21
	w ogóle nie uczestniczy	7	13	8	12
Poglądy polityczne	lewica	19	16	21	18
	centrum	38	30	49	27
	prawica	23	39	13	40
	Trudno powiedzieć	20	15	17	16

Wyborcy PSL w przeważającej mierze średnio interesują się polityką lub w ogóle nie są zainteresowani wydarzeniami na scenie politycznej. Wśród obecnych zwolenników PSL zauważalnie mniej jest niż dwa lata temu i wcześniej osób identyfikujących się z prawicą. Elektorat PSL należałoby dziś określić jako centrowy z nieco większym udziałem lewicy niż prawicy. Jednocześnie w pewnym stopniu umocniła się religijność zwolenników tej partii – w stosunku do deklaracji sprzed wyborów w 2015 roku więcej jest wśród nich osób praktykujących regularnie (co najmniej raz w tygodniu) oraz nieregularnie (1–2 razy w miesiącu), natomiast nieco mniej tych, które chodzą do kościoła sporadycznie (kilka razy w roku).

Opracował
Krzysztof Pankowski